

DOZIMETR: ANATOMIE KORUPČNÍCH METASTÁZÍ V PRAŽSKÉ POLITICE

Posuňme se do roku 2019 a vypuknutí kauzy Dozimetr, samozřejmě v pražském dopravním podniku, kde jinde. Kauza Dozimetr je jedním z nejvýraznějších symbolů systémového selhání v české komunální politice posledních let. Ačkoliv policie zasáhla až v roce 2022, samotné praktiky, které vyplávaly na povrch, mají kořeny hluboko. Dozimetr není jen případ jednotlivců, ale ukazuje, jak hluboko prorostly klientelismus a zákulisní vlivové sítě do fungování veřejných institucí, v tomto případě Dopravního podniku hlavního města Prahy.

Vyšetřování vedlo k zatčení jedenácti lidí, včetně tehdejšího náměstka primátora Petra Hlubučka ze STAN a údajné hlavy skupiny Michala Redla. Obvinění se týkají ovlivňování veřejných zakázek, uplácení, vyvádění majetku z DPP a pokusů o získávání obrovských úplatků za developerské projekty. Jeden z nejvýraznějších se týkal oblasti Nových Holesovic, kde Redlova skupina podle výpovědí požadovala po developerské firmě Karlín Group pět milionů korun, později dokonce částku desetkrát vyšší. Pokud by úplatek nebyl zaplacen, měl být projekt zastaven.

Tehdejší předseda dozorčí rady DPP Adam Scheinherr (Praha sobě) věc oznámil policii, i když je třeba říct, že za situaci nesl přímou politickou odpovědnost. Ve výpovědích se objevuje i jméno europoslance

Stanislava Polčáka (STAN), který s Redlovou rodinou trávil dovolené a byl v čilém kontaktu přes šifrované aplikace. V kauze vystupuje jen jako svědek. V případě figurují i podezřelá úmrtí. Vše má silně toxický přesah nejen pro pražskou politiku, ale zejména pro hnutí STAN, které se profilovalo jako síla s důrazem na transparentnost a moderní správu věcí veřejných.

Dozimetr ale není jen o jedné zkažené buňce v organismu. Je to ukázka, jak snadno se systém, kde schází tvrdé institucionální pojistky, stává rukojmím dobře zorganizovaných mafiózních skupin. A právě přes tento případ by se měl veřejný zájem znovu vrátit k otázce: jak je možné, že do tak důležité firmy, jakou je dopravní podnik města milionové metropole, tak snadno pronikla skupina s jasným cílem obohatit se na úkor veřejných prostředků a ovládnout tok investic? Kauza teprve půjde k soudu a některé informace ještě čekají na prověření. Už teď je ale jasné, že její důsledky přesáhly hranice trestního práva.

Zatýkání v DPP, dokolečka stále vpřed

Posuňme se do současnosti, rok 2024 přinesl do pražské politiky tradiční a známý leitmotiv. Krizové události v dopravním podniku tentokrát vyústily v zatýkání členů představenstva, odvolání generálního ředitele Petra Witowského a rozpad důvěry v projekt metra D. Opět se ukazuje, že dopravní podnik není dlouhodobě politicky zvládnutý. Zadržení vysokých manažerů včetně lidí přímo zapojených do výstavby metra D vzbuzuje otázky, nakolik fungují kontrolní mechanismy uvnitř města.

Stejně důležité ale je, kdo za tento stav nese politickou odpovědnost. Ačkoliv se Zdeněk Hřib po volbách 2022 posunul z postu primátora na radního pro dopravu, je přímo odpovědný za vedení dopravního podniku i za projekt metra D, který označoval za svou osobní prioritu. Hřib čelí kritice, že personální řízení DPP přenechal v praxi koaličním dohodám a neprověřeným lidem, a to bez odpovídající kontroly nebo garancí. Odvolání ředitele Witowského přišlo pozdě, až po zásahu orgánů činných v trestním řízení.

Piráti a předseda dozorčí rady DPP Hřib

Náměstek pro dopravu Hřib je už několik let předsedou dozorčí rady DPP. Je nepochybné, že nese hlavní politickou odpovědnost za to, co se v podniku děje. Piráti mají DPP podle koaličních dohod na starosti. Hřib po zátahu policie naskočil na klasickou mantru krizové komunikace. Do všech médií důrazně zopakoval, že on vše dělal dobře a teď rezolutně volá po padání hlav, tedy po odvolání generálního ředitele Witowského. Opakoval floskule o padni komu padni.

Podle mě není sporu, že Witowski musel jít, neměl tam být už dávno. Když začala kauza Dozimetr, odvedli mu v poutech kolegy v představenstvu, a on přesto ve funkci záhadně zůstal. Buď nevěděl, co se mu ve firmě děje, a pak by měl být odvolán pro neschopnost, anebo věděl a nechal si firmu pod rukama rozkrádat, a proto by měl jít také. To bychom však nebyli v Praze a její klíčové městské společnosti, tam manažer naopak dostával i další roky tučné bonusy. To celé však nezabavuje politické odpovědnosti za podnik právě Hřiba.

STAN šoupe nohama, SPOLU mlčí

STAN je pořád členem vládní koalice na magistrátu, ale teď pochopitelně jen mlčí a šoupe nohama, protože kauza Dozimetr jde hlavně za nimi. A SPOLU i ODS jsou rády, že se to tentokrát týká někoho jiného. Jenže samozřejmě spoluřídí město, takže to je i jejich problém. A dnes opoziční Praha sobě před pár lety sama Witowského vybrala a přivedl ho Scheinherr jako tehdejší předseda dozorčí rady DPP, takže tohle politické rozhodnutí jde výrazně i za nimi.

ODS v Praze trpí personální vyprázdněností, je to strana bez energie, kde dominuje pár stárnoucích postav, které jen opakuji staré fráze.

Primátor Svoboda je dnes bohužel politik minulosti, jenž působí zcela odtřeseně od reality. Reálně město nikdo neřídí, ODS a Piráti se hádají, uvnitř stran probíhají zákulisní boje, STAN se jen veze, TOP 09

se v Praze smrškla na nástroj pro přežití Jiřího Pospíšila a ANO s Prahou sobě předstírají, že za nic nemohou, ačkoliv byly součástí minulých koalic.

Městské firmy a vyčerpaný model corporate governance

U tohoto problému je nutné dovysvětlit, v čem je systémová chyba, která k těm kauzám vede. Společnosti vlastněné městy a jejich efektivita zásadním způsobem ovlivňují kvalitu života lidí. Zajišťují ve městech klíčové služby, hromadnou dopravu, vodu, teplo, osvětlení ulic, opravy cest a chodníků, svoz odpadků a mnohem víc. Pro kontext, městských firem máme celkově v republice několik set a radnice v nich mají pod sebou stovky miliard aktiv, což je obrovský majetek. Jsou to místně významní zaměstnavatelé, pracují s obřími dotacemi, zadávají tisíce zakázek. Dopravní podniky, vodárny, teplárny, technické správy komunikací, správy bytových fondů, podílníci ve sportovních klubech (vlastnictví hal a stadionů), nemocnice a zdravotnická zařízení, někde i hotely nebo ubytovací zařízení, to všechno města po republice vlastní a provozují.

Model corporate governance městských firem (systémový způsob jejich řízení) se vyčerpal a nefunguje, důraz na zásadní roli dozorčí rady se v českých komunálních podmínkách zvrhl v orgie neodpovědnosti, alibismu a špatného managementu. To se netýká zdaleka jen Prahy, ale všech měst a krajů. Firmy reálně vlastnický nikdo neřídí, nemají zadání od majitele (města), jedou samospádem, za fungování a hospodaření městských firem neručí prakticky nikdo. Strategické projekty drhnou, operativu si řídí management, který primárně drží pozice (obvykle docela lukrativní) přes ovládnutí odborářů v dozorčích radách. Rád bych otevřel debatu o tom, jak změnit motivace, odpovědnost a povinnosti představenstva, dozorčích rad a majitelů, aby městské firmy nebyly pořád těmi zmiňovanými krmelci.

Historický model

V městských firmách máme většinou tzv. německý model řízení korporací, kdy zásadní postavení mají dozorčí rady. Ty nejen dozorují, ale také vybírají top management, představenstvo a schvalují většinu větších obchodů a zakázek. Tento model se vyčerpal, nebo přesněji řečeno v českých podmínkách jsme ho klasicky uhnětli do takové podoby, aby vyhovoval dílčím zájmům konkrétních lidí.

Pokud je management firem při smyslech a hraje to chytře, rychle získá prakticky neotřesitelnou pozici. Ze zákona je třetina členů dozorčí rady volena z řad odborářů. A ty si každý manažer dokáže jednoduše omotat kolem prstu a získat na svou stranu. Zbytek dozorčí rady pak nominují politické strany v koalici (tři až pět stran), každá pošle něko-ho a třeba dají nějaké místo i opozici. Jenže tato část dozorčí rady se téměř nikdy většinově neshodne, drží se v šachu, jsou to političtí soupeři. A představenstvo je úplně v klidu, třetinu odborářů mají a zbytek se na většině nedohodne.

Když se někdo stane členem dozorčí rady městské firmy, co tam chudák má dělat? Většina to pojme tak, že přijdou jednou za měsíc nebo za dva na chlebičky, dostanou za to měsíčně svých dvacet tisíc a nic neřeší. Členové pak mají velmi dílčí informace o detailech jednotlivých zakázek a transakcí, prakticky jen ty, jež jim předloží představenstvo, které má silnou informační výhodu a manipuluje jimi. Když se někteří odváží jedinci v dozorčí radě začnou ptát, obvykle čelí buď výsměchu, nebo dokonce nevybíravým útokům. Mnohé takové hrdinství brzo přestane bavit.

Iluze výkonu vlastnictví přes valnou hromadu

Výkon vlastnictví u firem ze 100 % vlastněných městy probíhá přes radu města, která obvykle jednou za rok svolá jednání jako valnou hromadu a může vyměnit členy dozorčí rady. A měla by dát strategické zadání, čeho má firma dosáhnout. Jenže tohle je v praxi naprostá iluze, městští

konšelé to naformulovat neumí. Takže to obvykle skončí zadáním typu, ať služby fungují (tramvaje, voda, teplo, světlo), ať nejsou průsery, a hlavně ať můžeme upíchnout do dozorčí rady pár spolustraníků a kámošů, kteří ještě nedostali placenou politickou funkci. Firmy mají obvykle řadu dceřiných společností (a ty mají také své dozorčí rady), takže se dá najít spousta míst a schovat je tam.

Audity jako fíkový list

Městské firmy jsou zdrojem častých podezření a skandálů. Pokud přijde policie a začne zatýkat, pak je na řadě obvyklá politická odpověď: Necháme udělat audit, nekompromisně. Zjistíme, jestli ti minulí kradli, nebo jak to celé bylo.

Velká otázka je, jestli audity nejsou jen fíkový list a vyhozené peníze. Co mohou skutečně zjistit? Zastupitelé a radní mají odpovídat, co na své úrovni dělají, aby se fungování městských společností a správa komunálního majetku aspoň o krůček zlepšovaly.

Jak to řídit a hlídat?

Zodpovědný radní města nebo starosta si vybere svého CEO a ten vlastní tým. Možná si přestaňme hrát na výběrová řízení a schovávat se za ně. V realitě to je většinou šaškárna, předem domluvené divadlo. Ať je odpovědnost přímá. Politik získal ve volbách mandát, tak ať vybere management, a když ten nebude fungovat, je to přímá politikova odpovědnost, nemůže se na nikoho vymlouvat. A při příštím průšvihy neskončí jen management, ale i on (nebo ona) v radě města.

Ano, taková věc má rizika, opoziční strany musí mít možnost dostávat informace, ale je to podle mě lepší než současná džungle a hra na kontrolu přes politicky nominované dozorčí rady. Ty nemají schvalovat každou významnější investici nebo nákup. Mají být z definice dozorčí, dohlížet a kontrolovat. To celé se pak musí zakomponovat i do

práce úředníků na magistrátech, na odborech majetku, investic, financí, ekonomickém a právním, protože to spolu souvisí. Všechny dopravní podniky jsou totiž v republice masivně dotované z městských peněz.

Samozřejmě to samo o sobě není reforma celé corporate governance, ta je mnohem širší a musí být domyšlena prakticky a účelně. Zapojme do toho zkušené ekonomy, právníky, praktiky, spoustu profesionálů, kteří se řízení firem, soukromých i veřejných, věnují. Ale změňme to, takhle to dál nejde.

Pražské služby, Praha jako Neapol

Příkladů jsou stovky z každého většího města. Jako další ukázkou trochu proberu jednu z důležitých městských společností v Praze, Pražské služby. Možná si pamatujete před mnoha lety dost odpudivé fotky z ulic jinak překrásné Neapole, kde se přestaly vyvážet odpadky. Hniloba, smrad, krysy, odpor, jak je něco takového možné, ti Italové. Ani geniální režisér Sorrentino by tehdy své milované město Neapol nedokázal nasnímat krásně a bez zápachu. Byl to důsledek boje o zakázky na svoz odpadu, intrik tamní radnice a zájmů mafie. Nic takového nám naštěstí v Praze na magistrátu na Mar(f)iánském náměstí nehrozí, mafie tady přece nemáme.

Pražské služby jsou pozoruhodná městská firma starající se v Praze o svoz odpadků. Do hledáčku veřejnosti se dostala na jaře 2025, kdy odboráři Pražských služeb hrozili městu stávkou, pokud jim pirátská náměstkyně Prahy Komrsková odvolá milovaného ředitele Patrika Romana. V pražské komunální politice hodně věcí smrdí dlouhodobě, a to se ani nechutné odpadky neválí v ulicích. Je fascinující, jak ochotně odboráři z městem vlastněných firem píšou dopisy o šikaně a vyjadřují bezvýhradnou podporu managementu. V normálních firmách jsou odboráři s managementem na kordy, tahají se o zvýšení mezd a různé výhody pro zaměstnance, své členy. Tady ne. Způsob (ne)řízení Prahy a jejích městských společností může hlavní město nakonec zavalit nechutnými odpadky jako Neapol. Opravdu je těžké vybrat si, komu

v tom sporu fandit. Velmi problematické a skandály obtěžkané pirátské náměstkyni Komrskové, nebo Patriku Romanovi se vším, co to s sebou nese? Ten se ve funkci drží už neuvěřitelných dvacet let, přežil spoustu primátorů, Béma, Svobodu, Hudečka, Krnáčovou, Hřiba a opět Svobodu.

Sporná výměna akcií s Křetínským

Kontext je v tom příběhu důležitý, ostatně jako vždy. Město Praha nemělo dlouhé roky ve firmě Pražské služby úplnou kontrolu. A chtělo firmě zadávat zakázky napřímo, tzv. in-house, aby je nemuselo soutěžit s jinými firmami. K tomu potřebovalo naprostou vlastnickou kontrolu. Tak se dohodli s Křetínským na výměně akcií, což se stalo zhruba v letech 2016–2017. Praha prodala podíl svých 24 % v Pražské teplárenské firmě AVE CZ a od ní odkoupila 19 % Pražských služeb. Pak město ještě vytěsnilo pár drobných akcionářů a firmu zcela ovládlo. Tato výměna byla finančně dost sporná, chvíli se řešila cena, jestli na tom město neprodělal kalhoty. Ale policie jako obvykle neměla relevantní posudky, aby to dokázala otevřít, a všichni zainteresovaní byli prostě zainteresovaní.

Hlavně NE stávkou

Primátor Svoboda teď sice do médií říká, že nedopustí omezení veřejných služeb a odpadky v ulicích. Ale reálný vliv na nic nemá, ODS a Piráti si rozdělili gesce mezi firmami. A Piráti dosadili do čela dozorcí rady Pražských služeb svého straníka Lukáše Wagenknechta, dříve senátora a kandidáta na předsedu strany, který má jejich vliv v městské firmě uplatňovat.

Vtip je v tom, že jedině dozorcí rada může manažery odvolat a členů má dvanáct. Z třetiny je podle zákona tvořena odboráři. Mezi členy rady jsou pak další zastupitelé. A ti se nejvíc ze všeho bojí stávek, to je velký průšvih, který zajímá média i lidi.

Už jen jako absurdní dodatek příběhu působí to, že v dozorčí radě teď sedí za zaměstnance Alexander Bellu. To je samozřejmě nominant ODS, dříve starosta Prahy 3. Pak už však nebyl zvolen, a tak se o něj strana postarala funkcí v Pražských službách. Ale odpadky v oranžové vestě nevozí ani nepracuje na separačce, protože sedí v dozorčí radě jako odborář. Tak si dejte ráno kafe, přátelé, a bedlivě z okna sledujte ulici, jestli vám ráno přijedou vyvézt popelnici. Bude to ještě drama.